

## Szerkesztői szállítás

Belső-farkasutca 76. szám, hova a lap szellemi részét illető közlemények címszerűen.

Az értekezések díjaztatnak. Készenléti nem adnak vissza.

## Előfizetési díj:

Egész évre 12 frt.  
Félévre 6 frt.  
Negyedévre 3 frt.  
Egy hónapra 1 frt.

Megjelenik minden nap, az ünnepeket követő napok kivételével.

## KELET

## POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

## „KELET”

## előfizetési feltételei:

Egész évre 12 frt. Negyedévre 3 frt.  
Félévre 6 frt. Egy hónapra 1 frt.

Egyes szám ára 5 kr.

Az előfizetési pénzek — legcélszerűbben postai útvánnyal — Kolozsvárra, Stein János könyvkereskedésbe küldendők.

## A „Kelet” kiadóhivatala.

Kolozsvár, decz. 6.

Az erdélyi királyi biztosság fentartása iránt már régebben kifejeztük nézetünket. A P. N. tegnapi száma vezérezte szentel az ügynek, melyet szükségesnek tartunk egész terjedelmében reprodukálni. A (B) jegyű cikk így hangzik:

A tegnapi előtti események után nem ruhathatjuk magunkat azon hitben, hogy a baloldal kevésbé fog a kákán is bogot keresni, sőt készen lehetünk arra is, miszerint a belügyminiszter költségvetésének egyes tételei foglalkoztatnak a közbiztonság érdekében.

Tudjuk, hogy az erdélyi királyi biztosság és csendőrségre előirányozott összegek is meg fognak támadni.

Magok az előirányzott összegek csakolyanok, hogy sem azokat gazdálkodási szempontból sikerrel meg lehetne támadni; s ha egyébiránt ezen tételek ki is vonnának, helyükbe oly tételek jönnének, melyek bizonyára csakolyanok nem volna, sőt esetleg még többre is ruhathatnak; így p. o. ha a királyi biztosság megszűntetése, azáltal legfeljebb megakadályozható, ellenben a tárgyak elintézésére éppen akkor személyre lenne szükség, melyet Pestre költöztetve, drágasági pótlékkal és szálláspénzzel kellene ellátni, mit most Kolozsvárt nem kap, s ezenkívül igen valószínűleg a fűgőben levő kérdések céljára elintézésre tekintetből gyakran kellene a helyszínrre biztosságok küldeni. Ha pedig a csendőrségre előirányzott összeget húzza ki a ház, ugyanannyi, sőt talán nagyobb összeget kell megszavazni a közbiztonság érdekében — az egyes törvényhatóságoknak.

Igy mindkét intézmény megszüntetése elvi szempontból volna indokolt.

Azt állítják ugyanis némelyek, miszerint a királyi biztosság és csendőrség 1872-ben való fentartása ellenkezik a két haza teljes egyesítése elvével. Ha ezen hitben volnánk mi is, nem tekintve az egyesek hátra maradására, kárára, sőt a közbiztonságra sem, határozottan mindkét intézmény rögtön megszüntetésére szavaznánk; azonban miután a kormánybiztos nem képez választást az erdélyi közigazgatási s más közegek és a minisztérium közt, miután az erdélyi mindennemű közegek és hatóságok közvetlen érintkezésben vannak az illető miniszterekkel; miután a két intézmény megőrzéséről szó sincs, sőt ellenkezőleg maga a kormány is igéjleneseknek tartja azokat, s miután a csendőrség ma már nem egyéb, mint az illetékes közegeknek végrehajtó eszköze; nem látván kockázatát a királyi biztosság és csendőrség 1872-ben való fentartása által a két hon teljes egyesülését, okvetlenül azt kell fontolásra vennünk: ha vajon ezeknek megszüntetése által nem lesznek-e túlságosan hátráltatva az egyesek érdekei s különösen ha vajon nem lesz-e kockázatát az erdélyi részeken a közbiztonság?

Nevezetesen a királyi biztosság, a kérdés sarkpontja az, ha vajon be vannak-e fejezve azon munkálatok, melyekért a ház a királyi biztosságot 1871-re fentartandónak vélte? Ezen kérdésre igen könnyű a felelet, mert az urbari alapigazgatóság, melynek élén a királyi biztosság áll, munkáját be nem végezte, sőt a legnagyobb erőfeszítéssel is alig fogja az 1872-ik év folytán bevégezhetni. — Ha már annak dacára megszüntetjük a királyi biztosságot, a tárgyak elintézésére avatatlanság kezebe megy át, s ha Pestre költöztetik át, ezzel az időt veszítjük, s mindkét esetben a jogosultak károsodnak, kik már is tetemesen későbbre a tárgyak lassu elintézésével, a midőn sokan még ki nem utalványozott illetőségeket kénytelenek voltak előre eladni.

Különösen szükségessé teszi a királyi biztosság még ezen évben való fentartását a sokféle megkezdett szervezkedés, de legkülönösebben a Királyföld meg sem kezdett szervezése.

A csendőrséget illetőleg nézetünk az, hogy miután elfogadott elv, miszerint a pandurrendszer ma már nem felel meg a közbiztonság kívánalmainak, nem volna helyes ezen elítelt rendszert ideiglenesen átültetni, mi az erdélyi részeken, mi ott a határszélen keserű gyümölcsöket teremhetne. Az pedig, hogy nyakra-főre egy ideiglenes rendszert alakítsunk az erdélyi részekre nézve, lehetetlen.

Ugyan kérdeke bárkit, ha a csendőrséget elbocsátjuk, s a törvényhatóságokra bizzuk a politia végrehajtó közegei előállítását, miképpen fogják ezek azt teljesíteni, s micsoda kulcs szerint segélyezzzük e célra a törvényhatóságokat, a midőn a keleti széleken fekvő törvényhatóságok sokszorosan nagyobb lesznek terhelve s nagyobb felelősséget is vállalhatnak el?

A mondottakat egybefoglalva, nem parolhatnók, hogy akár a királyi biztosság, akár a csendőrség megőrkíttessék, de, azt hisszük, hogy még most 1872-ben mindkét intézményre szükség van, éppen a reformok gyors és egyöntetű keresztülvitele és a közbiztonság érdekében.

## Egy röpiratról.

I.

(Sz.) Röviden jeleztük már az Apulejus álnévű író „Nyugat-Európa és Hazánk” című röpiratának megjelenését.

Az épen nem vaskos kötet oly sok világnézetet annyira színvonalán áll a legtisztább human civilizációnak; szavait oly nemes szív- és meleg érzéssel párosult erős meggyőződés sugallja s még hibázataiban is oly gyöngédséggel érlelyes, hogy meg nem tartóztathatjuk magunkat a füzet bár felületese ismertetésétől; mert bíráltnak alig nevezhetnők ezt, miután tételeit majdnem teljesen aláírjuk s legfőbb egyes kis minutiákra lehetne egyes megjegyzésünk.

Az író, kinnek névtelenségét nincs miért szellőztetnünk, de ki minden szavával elárulja, hogy tanulmányai szélesek, szíve és esze helyén s korunk, hazánk sebeit a legjobban ismeri, mert neki is fájnak azok mind, abból a tételtől indul ki, hogy „mostani állapotaink hiányosak, nyomasztók, szinte kétségbeesítőek.” Várjuk mindnyájan a javulást, de csak várjuk, holott ő is Nelson tráfalgari szavával tart: „tegye meg minden ember kötelességét, s mindjárt kevesebb lesz a panasza és több a siker.”

E bajt szerző nem a kormányforma változása által (mint Kossuth a „New-York-Herald” levelezőjével folytatott beszélésében), sem közigazgatási vagy közmívelődési reformok által véli orvosolhatni. A bajon, szerinte, csak társadalmunk gyökeres átalakulása segíthet.

„Egész társadalmi életünknek kell gyökerében, lényegében megváltoznia, átalakulnia. Érezzük magunk is, hogy átalakulóban vagyunk. Az átmeneti állapotok minden hibáival, félszégeivel, ellenmondásaival találkozunk. Ő és új, miveltetés és barbarizmus, belátó és értelmetlenség, nemzeti erény és nemzeti neveltség gyarlóság a legsajátosabb gyűlöletben, forrongva egymás mellett. E vajudásból valami olyanféleképpen kellene megszületnie, a mi még egészen a jövő gyermeke: a specifikus magyar miveltetésnek, rokonságban a nyugat-európai miveltetéssel. Mostani, félig mivelt, félig barbar állapotunkban nem maradhatunk, azt érezzük mindnyájan. Hogy faji sajátosságainkról lemondva, egészen beleolvadjunk a nyugat-európai miveltetésbe, arra nézve nagyon egyediek vagyunk. Az egyszerűen lehetetlenség, de szükség sincs rá. Hogy mostani zűrzavaros állapotunkból az önálló, rendezett, és saját alapelvei s tulajdonai szerint fejlődő magyar miveltetés megszülessék, az első helyen mi tölünk, a mai nemzedéktől függ. De erre nézve mindenképp tisztában kell lenni helyzetünkkel, ismerünk hiányainkat.”

E hiányok abban rejlenek, hogy nincs a szó valódi értelmében vett társadalmunk, s nincs meg, a mi ennek életét levezetné: a közvélemény. Nincs társadalmunk még azon egyszerű alakjában sem, a hogy a társas életben nyilatkozik. Hogy a különböző családok, a lehető legszélesebb körben, s elég gyakran és rendszeresen összejönének, egymás örömeit szaporítanák, a szíves érintkezés által egymásra miveltöleg, nemesítőleg hatnának, s mindenek felett segíték egymásnak kedvesebbé tenni az életet, mulatnának. Mert az eltagadhatatlan tény, hogy a gyöngéd és barátságos érintkezés az emberek között, mindig nemesítőleg hat mindenik félre, és mindenik hasznát hoz belőle. Egyik sem mondhatja azt, hogy ő pusztán csak ad, és semmit sem nyer; ez lélektani lehetetlenség. Nincsenek gyakori, társas összejöveteleink, kisebb magánkörben vagy nyilvánosan, a hol közelebből ajándékainkat kicserélgetnők és értékeink szaporítanók; a hol a szépség, a tehetség és nemes lélek tündökölnének, mindenik megnyerve a maga önként adott és illetékes hódolatát; megifjítva, felvidámítva és bearanyozva az egész kört, a mint azoknak örök hivatásuk; s az egészből nyerve mindenik, a hódoló úgy, mint a hódolást vevő. — És nincs közvéleményünk, mert:

„A közvéleményt irányzó, megállapított erkölcsi elvek csak akkor jutnak majd mindenkinél köztudatra, ha a nemzet értelmesebb osztályának, a lehető legszélesebb értelemben véve e szót, annyira egyformásított miveltetése lesz, hogy ez erkölcsi elvek irányának egysége lehető legyen; hogy lehetőleg mindnyájan ugyanazon dolgot és eljárási módot tartják becstelennek az egyik, s ugyanazt becsületnek a másik oldalon; ha majd, legalább az irány felől, a merre fejlenie és haladnia kell a közérkölciségnek, ez az osztály tisztában lesz; ha majd kitűnő és általánosan tisztelt egyének nem vonakodnak szavukat latba vetni a nyilvánosság előtt, egyes erkölcsi kérdések eldöntésénél, hogy a nézetek azon a téren tisztázódjanak. Addig — maradni fogunk a mostani nyomorúságos, anarchikus állapotban; addig — a kinek nagyobb szája és vastagabb arczbőre van, mégis csak az úszik legfelül, míg a nemesebb, gyöngédebb érzésűek félre vonulnak a zaj és piszok elől; addig — az értelmes és komoly közvélemény helyét pótolni fogják az utcai handabandák, pártpiszkolódások, az osztályok és cliquek nézetei.”

Ezekben határozódik szerző alapfogása és valóban, bár keserűen és fájdalmasan esik ezek bevallása, de érdemleg nézve a dolgot, lehetlen ez állítások igaz voltát megtagadnunk.

De itt, ez általánosságban, nem állapodik meg írónk, hanem veszi a közélet egyes tényezőit s azokról is rendre elő-

adja sokban sötét, de legtöbbszörre igaz nézeteit.

Kezdi a társadalom valódi sarkkövét: a nő. „A nő helyzete a társadalomban”, és nemes fölfogással, meleg szívvél rajzolja a helyzetet, úgy, a mint azt Amerikában és Angliában megvalósítva látjuk. Majd összehasonlítja azt a mi nőink helyzetével s úgy találja, hogy mi „nem becsüljük a nőket”, mert neveltségük, társadalmi állapotaink hiányos volta; mi férfiak, hogy nem becsüljük és ők, hogy ezt tehetjük, mindezek együttesen újat állják annak; s végül azt a keserű igazságot mondja ki, hogy „a mai női nemzedék feladata az, hogy az utána jövő nemzedék helyzetét becsülttebbé, tisztelttebbé tegye.”

Ép ily szomorú színben látja gyermeknevelésünk állapotát, mert elkényeztetjük gyermekeinket; tulon-tul elnézők vagyunk „fiatal ember”-eink iránt, kiknek két, most hiányzó, dolgot kellene kis gyermekükön kezdve megszokni, azt, hogy „a munkát megbecsüljük, szíval dolgozni tanuljanak, és hogy az önmegtartóztatást megszokják.” „Mindkettő olyan tulajdon, a mely senkivel vele nem születik; ellenkezőleg: az ember természeténél fogva heverni és élvezni szerető, s önző a legleplezetlenebb alakban. Mindkettőnek teljes értékére az élet tanítja meg az embert, de a mindkettőre való szoktatásnak kezdődnie kell ott, a hol a szoktatás kezdődhetik. Már a gyermek tanulja meg, nagyobb és legelső kötelessége; s szokja hozzá, hogy az élvezetről, s egy vagy más kedvelt dologról való lemondás olyan szükségesség, a mi, ha a legfőbb erény nem volna is, az élet törvényeinél fogva kikerülhetetlen.

Apának és anyának lenni nagy boldogság, de egyszersmind nagy felelősséggel jár; egy nemzedék sorsa jó formán a családi tűzhely körül döntetik el. Jó, ha a szülők mentől jobban érzik e felelősséget; gyermekeik boldogsága és áldása, nyomorúsága és átká iránt nem lehetnek közönyösek. Kornélia nem ok nélkül nevezte gyermekeit legszebb ékességeinek. Az a szüle, ki egy jóra való embert adott a nemzetnek, betöltte legszebb és legszentebb feladatát, s méltó az állam hádjára.”

Az iskolából aztán megint kitér szerző a közélet mezejére s annak két legfőbb értékét mérlegeli. De erről legközelebb.

Pest, dec. 5.

(B.) A midőn Tisza Kálmánnak azon határozati javaslatára vissza térünk, melyet dec. 2-ikán tett le a ház asztalára, s melyben a belügyminiszter vád alá helyezését sürgeti: tesszük ezt azért, mert az indítványozó képviselő ur annak felvételét a mai ülésben újból sürgette. Azért sürgette ez indítvány felvételét a balközép tisztelt vezérszónoka, mert maga is szeretne mi hamarabb megmenekülni indítványától, vagy pedig tényleges eredményt vár attól, vagy csak azért, hogy egy, esztendő mondatokkal teljes, diótort elmondhasson s fényes dialektikáját fityogtathassa; mi nem tudjuk, s miután, a veséket nem vizsgálhatjuk nem is tudhatnók.

A határozati javaslat szóról szóra következő. Miután a belügyminiszter saját bevallása és a többség már is kifejezett nézete szerint, a törvényhatóságokat a törvény megsértésére hivat fel; indítványozom, hogy ezen alapon vád alá helyeztessék.”

Előre meg kívánjuk jegyezni, miszerint az indítványozó képviselő ur téved, a midőn a ház többségének a miniszter feleletében való megnyugvása minden alkotmányos fogalmak szerint határozat és nem nézet, s ennél fogva

Jövő számunk a mai szent ünnep miatt vasárnap jelenik meg.

(Folytatása kö

kiküldött bizottság vizsgálja meg. Az alkalmasság azonnal ott maradnak. A koronaország tagjainak létszáma a következő: 1 őrmester, 4 altiszt, 1 dobos, 1 trombitás és 36 közbíró. Általános a hiedelem, hogy új évig szervezve lesz a életbe lép.

— Szabó Károlynak, mint a honnászárú levéltár bízottság elnöke, jelentése a honnászárú gróf Druegh, és a gróf Sztárai család levéltáráról ma délután 5 órakor fog a magy. történelmi társulat ülésében felolvasatni.

— Torda-megye tekt. bizottmánya által az 1870-ik XLII. törvényozikk értelmében a bizottmányi tagok megválasztására folyó hó decz. 11-ke tüzetett ki határnapul, miből folyólag felhívok mindenkit a magyar alválasztókerületből és pedig Oláh-Topolca, Mesterháza, Palota, Ratosnya, Deda, Füleháza, Magyaró, Holtmaros, Vécs, Disznajó, Maros-Huduk, Alsó-Répa, Ligeth, Maros Kövesd helységekből távol levő választó jogosultakat, a fenirt napon Magyaró helységébe választási jogok gyakorlására Szász-régen, decz. 4. Horváth Mihály, elnök.

— A Szász-Régen levő vidéki magyar cassino és olvasó-egyletnek alapszabályai értelmében folyó hó decz. 20-án nagy gyűlés leendő, mely gyűlésre mindenkit, ki az egylet részvényese és tagja, a fenirt nap délután 3 órára tisztelettel meghív. Szász-Régen, decz. 4. Horváth Mihály, elnök.

— A helybelli iparos egylet az idei farsangon is rendez táncvigalmat a Redoute épületében még pedig január 27-én. A kolozsmonostori gazdasági tanintézet növendékei báljok megtartását január 20-ára tázték ki.

— Bolgár Mihály a kegyesrendiek szegedi gymnasiumának igazgatója Andrássy gr. külügyminiszter fia mellé nevelőül választott.

— Bartakovics Béla egri érsek Lévay Sándor egri nagyprépostot nevezte ki érseki helyettesé.

— Blaháné asszonyt a nemzeti színház kedvelt énekesnőjét a nagyváradiak annyira megszerették, hogy valósággal nem bírhatván, díszes fiatal festő által olajba festett arczképét szerezték meg.

— Toldy Ferenczet a pesti izraelita tenitegyelet disztagjává választotta, s az erről szóló oklevelet küldöttseggileg adta át neki.

— Kalota-Szent-Király és Székelyjő községek között a „Kőhegy“ havarszék tulajdonaiért folytatott per, — a mely évtizedek óta folytonos véres verekedésekre szolgáltatott alkalmat a két község között, — Kolozsmegye polgári törvényszékénél tegnap tartott nyilvános ülésben végleges megoldást nyert. A törvényszék az összes havarszék a két község közös tulajdonának mondotta ki, s a perköltségeket kölcsönösen megfizette.

— A hírlapi cautiót a főrendiház nem találta eltörölendőnek, mivel nem tartja helyesnek, hogy az, az ipar törvényben per tangen tem eltöröltesse, s azért az 1848-ik XVIII. t. cz.-ben felsorolt biztosítékok eltörölését e helyen egyedül az „ipar“ fogalma alá eshető nyomdák és könyomdákra véli kimondhatónak, mi-ért is a képv. házi szöveg 104 §-ának utolsó bekezdését nem változtatlanul, hanem köv. módosítással javallja, a 105 §-ba (új bekezdéskép) áttétetni: „az 1848-ik XVIII. t. cz. azonban a nyomdák és könyomdák biztosítékaira vonatkozó rendelkezések kivételével továbbra is fenn tartatik.“

— Liszt Ferencnek a felállítandó orsz. zene-académia igazgatójává leendő kineveztetését közelebbsé teszi közzé a hivatalos lap, miután nagynevű hazánkfiának magán uton már kijelenté, hogy a hazai művészet előmozdítása érdekében ez állást örömmel fogadja el.

— Andrássy Gyula gr. decz. 3-án fungált először mint a császári ház minisztere, és pedig Zsófia hercegnő új udvarmesterének felavatásánál.

— Lengyel klubot alakítanak a Pesten tartozkodó lengyelek, s e célból már megtartották az előértekezletet.

— A kolozsvári jogacadémia ifjusága a farsangon — mint értesülünk — szintén rendez táncvigalmat. A bál napja még nincsen meghatározva.

— B. Bánffy Dániel, Dobokamegye főispánja megyéje ujonnan szervezett bizottmányának első rendes gyűlése megtartása végett, folyó évi december hava 28-ik s következő napjait a megye székhelyére Szamosújvárra tázte ki; miről a tisztelet bizottmányi tagokat, azon felhívással értesíti, hogy a gyűlést megelőző napon tartandó előleges értekezletre is megjelenni sziveskedjenek. A gyűlés tárgyai lesznek: 1) az 1870-ik évi 42. t. cz. alapján a választás alá eső tisztségviselő megválasztása. 2) az elől idézett t. cz. 44-ik §-ban körülírt megvelei állandó választmányának megválasztása s szervezetének szabályrendelettel megállapítása. 3) az 1870-ik évi október 13-án tartott bizottm. gyűlés óta több tarthatóságoktól küldött átiratok tárgyalása. 4) Felsőbb rendelkezések és szentesített törvények kihirdetése, és 5) lehető keblbi ügyek elintézése.

— Az állam most vett egy mént a nagykorúsi méntelep számára gr. Károlyi Alajosól. A nemes gróf lovát Vörösmarty-nak neveztettes az e név alatt vezetett bé az állami kintutásba. Cynismuskak is igen sok.

— Jókainé asszonynak második fellépte a pesti nemzeti színházról „Bánk-Bán“ban oly nagy közönséget vonzott, hogy a jeleutkezők tetemes része, jegyek és helyek hiányában viszatérni volt kénytelen. A művésznő régi erővel és plasztikával játszta Gertrudis szenvedélyes szerepét, és szűnni nem akaró tapsokat aratott.

— Ernani tegnap előadása egyike volt a legsikerültebb operai esteknek. Gerecsné (Elvira), Ceresa (Ernani) kiválólag valának disponálva s Török (Don Sylva) is jól megállta helyét. Az új baritonista — Horti (a király) — azonban volt az első bemutatás láza alatt állván, nem volt képes a közönség általános tetzését kivívni. Hangja csekély, de azt elég ügyesen használja. Talán egy közelebbi alkalommal nagyobb sikert aratand.

— A manó megérkezett, tudnillik Mano E., „a svéd király udvari hávése“ Bosco B. tanítványa, ki jelentése szerint Svédország, Dánia, Magyar-Török- és Németország nagyobb városaiban „legnagyobb tetszéssel szerepelt.“ A stockholmi színházban, mint mondja, 42-szer lépett föl, s legtöbb mutatóványát szabad kézből, készülékek nélkül végzi. Előadási nyelve a magyar, melyet mint mondja, nagy fáradsággal tanult meg. Első fellépte holnap (pénteken) este a redout nagy termében lesz, melyet még kettő követend. Majd meglátjuk mit tud.

— Beküldetett. Altesti sérvben szenvedőket figyelmeztetjük Sturzenegger G. erre vonatkozó hirtetésére mai számunkban.

## KÖZGAZDASÁG.

### A gazdasági népoktatás

a hazában s külföldön szerzett tanulmányok szerint.

Molnár Aladár.

#### II.

Előbbi cikkemben előadtam okoskodásom eredménye tehát az, hogy ha nemzeti közjólét akarunk, azon mintegy milliónyi kisbirtokosból álló néposztály gazdasági kultúrájáról is komolyan kell gondoskodnunk, anynyival inkább, mert közelítünkben is nagy részben ez alkotja azon tényezőt, melyet a nyugati országokban az ugynevezett vagyonos polgári elem képez.

Sietünk kell ezen telkes gazdaközönség körében képezni minél több oly művelt embert, ki vagyonkijárából saját munkája után tud s ezért akar is elégtelen megélni; ki nem a közállapotok folytonos változtatásától, hanem saját munkásságától, gazdaságának intensív javításától várja jólétének emelkedését, s kit ennélfogva sem agrarius izgatásokkal, sem egyéb hiu késegtetésekkel nem lehet oly könnyen félrevezetni.

De hogyan, minő módon és eszközökkel lehetne legcélszerűbben terjeszteni a nép között a helyes gazdálkodáshoz szükséges ismereteket és szakértelmességet?

Kétséghívál jó hatást gyakorolnak e célra a művelt birtokosok észszerű gazdálkodása által nyújtott jó példák is, csak hogy az ily tanult gazdák rendszeren egyszersmind nagyobb birtokosok. És a nép, ha eljárásai jó eredményét látja is, legtöbbször úgy okoskodik: „haj! az ur teheti ezt, ő megszerezheti a gépeket stb. De szegény ember nem mivelheti ugy birtokát.“ Holott tudjuk, hogy a kis-birtokon, s oly embernek, ki nem pénzest munkással, hanem maga dolgozik: még inkább lehet intensíve gazdálkodni, mint a nagyobb birtokosnak.

Idővel sokat hathatnak a népre majd a kormány és a gazdasági egyletek, a nép számára rendezett előadások s gyakorlati oktatások által, melyeket szaktanárok és más szakértők tarthatnának, továbbá a gazdasági olvasmányoknak a nép között terjesztése, községi könyvtárak felállítása, és a falvakban gazdasági olvasó körök állítása által is. Ezeket a módokon különösen Belgiumban és Württembergben láttam, hogy sokat, és megbízható egyének állításai szerint, sok eredménnyel is tesznek. Így p. o. a Kis-Württembergben a jelen évben már 586 községben volt községi gazd. könyvtár összesen 58,996 kötettel: 126 gazdasági olvasó-egylet volt 3951 rendszeren olvasó taggal és 92 községben tartottak rendszeren gazdasági esti összejöveteleket (előadásokat), melyeknek 2759 látogatójuk volt. Hazánkban azonban, azt hiszem, ezek a módok még most kevés eredményre vezetnének. Szakkönyvek és lapok által csak ott lehet a tömegre szélesebb körben hatni, a hol az olvasás a népnek már inkább megszokásává s életszükségévé vált, mint ez nálunk van, és a hol a nép több bizodalommal, mondhatnám hittel viseltetik a tudományos vizsgálódás eredményei s a tudomány tanításai iránt, mint a kultúra alantas fokán álló azon emberek, kik különösen a földmívelést tárgyzó tudományos vizsgálódások iránt rendszeren az-

zal a véleménynyel vannak; „hogy szép az elméletben, szépen meg lehet írva a könyvben, de a gyakorlatban másként van, pedig a gyakorlat a földolog!“ már tudnillik az ő eddigi gyakorlatuk, mert egyebet nem is ismernek. Hogy a tömegnél olvasmányok terjesztése által is nagyobb mérvben lehessen a gyakorlati haladást eszközölni, hogy a nép előítélet nélkül bizalommal fogadja a tudomány embereinek előszóval vagy olvasmányban adott oktatásait: erre már a népnél az olvasás megszokása és azonfelül az illető szakbeli dolgokban is bizonyos mérvű tanultság és előismeretek szükségesek. Mindezt pedig a nép fiai csak gyermek és serülő korukban, és az iskolában szerezhetik meg; épen ezért nézetem szerint, még a községi könyvtárak létesítését is népiskolai könyvtárak állításával kellene kezdeni.

És így végre is csak az iskolai oktatás által remélhetjük legbiztosabban s legalaposabban népünknek mind gazdasági értelmiségét emelni, mind későbbi továbbművelődését lehetővé tenni. De itt ismét az a nagy kérdés, minő iskolák, s minő iskolai oktatás által?

Az 1868-iki népiskolai törvény már az általános vagy nálunk ugynevezett elemi népiskolákban kötelezőleg kívánja „a raezei gazdaság és kertészet köréből való gyakorlati utmutatásokat“ és a természettanak s természetrajznak a vidékbeli életmódra tekintettel tanítását. — A kormány által a községi iskolák számára kiadott tanterv pedig a III., IV., V. és VI-ik osztályoknak (tehát 8—11 éves fiuknak) hetenként két délutáni rendszeres gazdasági és kertészeti gyakorlatokat rendel.

Nézetem szerint is, minden tanításnak, tehát a gazdasági oktatásnak is legbiztosabb alapja a jó elemi nevelés és tanultság. Az elemi tanfolyam jól tanítása nélkül, főleg a népnek, bármely korban és bármit is csak nehezen, sok idő alatt s hiányosan taníthatunk. Azonban mégis, vagy épen ezért, azt hiszem, hogy az elemi iskola mindennapi tanfolyamában még nem taníthatók a gazdasági ismeretek általános és csak némileg is kielégítő eredménnyel. És pedig nem azért nem, mintha 10—11 éves fiuknak nem volna még elég testi erejük az oktatásra szükséges gyakorlati munkákhoz, (sőt az erejükhez mért kerti vagy gazdasági foglalkozást már 10 éves fiuknál általános nevelési érdekből is igen üdvösen lehet alkalmazni ott, hol elég idő van rá, p. o. hol intézetben lakó növendékek vannak); hanem azért, mert ezen általános vagy elemi tanfolyam feladata, a növendékekben az általános emberi műveltség alapjait, elemeit kiképezni s mintegy lerakni, s itt még minden szaktanítás vagy egészen jelentéktelen s eredménytelen, vagy ha nagyobb mérvű, akkor az általános műveltség kiképezését zavarja és rontja; továbbá azért, mert itt még a növendékeknek nem lehetnek meg a gazdasági ismeretek tanulásához szükséges ismeretek, s különösen az alapul és kiegészítőül szolgáló természetrajzi és természettani ismeretek. — Ez okból az elemi népiskolában inkább csak gépiesen tanulhatnak be bizonyos gyakorlati munkákat, de azok kellő megértése nélkül. — Sokkal több eredménnyel lehetne gazdasági ismereteket tanítani a 6 éves elemi iskola után következő ismételt tanfolyamban, de a hol az összes tanórák heti száma telen 5, és nyáron 2 levén, jelenleg az idő rövidsége sem engedi.

A nép gazdasági szakoktatását tehát az általános vagy elemi népiskolai tanfolyamon felül már tanintézetekben vagy tanfolyamokban is lehet s kell eszközölni.

A gazdasági szakoktatás céljából ezelőtt rendszeren kétféle tanintézetek, illetőleg tanfolyamok léteztek.

Elsők, a felsőbb tanintézetek, már tudományos előadásokkal, nagyobb birtokosok, gazdatisztek, szaktanárok s hasonló egyének kiképezésére. Ilyenek nálunk a m. óvári, az utóbbi időben állított keszthelyi, debreczeni s kolozsmonostori tanodák. Ezen intézetek akár akadémiák, akár ugynevezett középgazdasági tanodák legyenek, semmi részben sem szolgálhatnak a nép gazdasági oktatására.

Második osztályba tartoztak az ugynevezett földmívelés-iskolák (a németeknél Ackerbauschulen, a francziáknál écoles pratiques d'agriculture), melyekbe néhol két, legtöbb helyen három évi tanfolyamra vettek fel legalább 17 éves oly ifjakat, kik ha többet nem, az elemi népiskolát jó sikerrel elvégezték. Ezek azután az intézetben benn lakva, három évig naponként pár órai elméleti oktatást nyerne s azontul egész nap a gazdasági munkában gyakorlatnak, elanývira, hogy a lehetőség általuk teljesíttetnek a tanintézet gazdaságában szükséges minden munkát. Ez intézetek leginkább Württembergből terjedtek el, s 1865-től fogva hazánkban, Keszthelyen (vinczelérképezde), Debreczenben s Hradeken az állam, N.-Szt.-Miklóson (Torontálmegyében) pedig a megye s a gazd. egylet által állították. A mult évben pedig Koriz-mics László az országgyűlésen indítványozta 100 ily földmívelés iskolának az országban felállítását.

A gy. fehérvári piac árak novemb. 30. mérő tisztabúza, ausz. mérője, 6 ft — kr., elegybúza 5 ft 10 kr., rozs 3 ft 90 kr., tőrökbuza — ft — kr., zab 2 ft 25 kr., szénamászsja 1 ft 75 kr. Egy 61 fa 36 hlv. hosszú 12 ft. 50 kr. marhahús fontja 18 kr., konyhaliszt 11 ft — kr. borsó 24 kr., lencse — kr. paszuly — kr.

Felölös szerkesztő Szász Béla.

## A közönség köréből.\*)

Tisztelt szerkesztőség!

Daczára annak, hogy zártkörű társaság jellegével bíró egylet belső működésének meg-bírlására csakis annak tagjai vannak jogosítva, becses lapja 271 és 272-ik számában egyebek közt a helybeli „Hilária“ dalegylet is a germanisálss-vádja alá esett s e tekintetben oly hasonlatok és következtetések merültek, melyek hogy mennyire állják ki a próbakövet, kimutatni nem feladatunk.

Azonban az egylet tagjai előtti igazolásul, s ezentuli minden félreértés és téves ítélet, megelőzése végett, következő meg-egyzések nyilvánossá tételeit látjuk szükségességek.

Miként mindenből kitűnik, a kérdéses cikk írója nem igen ismeri mi egy dalegylet célja és feladata, különben nemzeti bosszankodását nem terjesztette volna ki egy ártalmatlan dalegyletre is.

Köztudomás szerint dalegyleteknek politika és nemzetiségi kérdéssel mi közük sincs, mit különben alapszabályaik is tiltanak.

Egyletünkben is, mint mindenütt a világon, dalolni szeretők csoportosultak egybe, valás és nemzeti ség különbség nélkül, a négy hangu karének művelése s a társulás előmozdítása céljából és igyekeztek mind a mellett, hogy a legtöbb működő tag a magyar nyelvben járattan, ez irányban is lehetőleg minden kíváncsolomnak eleget tenni, mit műsorozataink legvilágosabban bizonyíthatnak. A magyar műdarabok választásánál a kevés létező közül a legjobbakat kiszemlélni volt mindig gondos törekvésünk.

Mint hogy továbbá minden egyes daltársulatnak főfeladata a népdalt felkarolni, tehát ilyes talán kevésbé érdekelő darabokat is kellett elő venni, mert az igazi dalár nem pénzért és nem egyesek kedvéért énekel, hanem énekel saját gyönyörűségére és hogy mindenkinek, ki őt épen hallgatni kívánja (kényszerítve senki sincs) a lehetőségig vidám és élvezetes estét szerezzen.

Ez okból oknélküli gyanúsítások és értelem nélküli bírlatok az ő törekvéseért rossz köszönetet nyújtanak és egyáltalában nincsenek egy dalegylettel szemben a maga helyén.

Egyenlőség és testvériség talpköve minden egyletnek mely a társulást tűzi ki célul, miért is cikkiró-urra néve is bizonyára hálásabb feladat lett volna ezen mágokban végtelen sokat foglaló szavak jelentőségét inkább teljes erőből életbe léptetni, mint nemzeti bosszankodását egy ártalmatlan dalegyleten önteni ki.

Végül valamint az egylet belső szabad működése csupán a dalárok dolga, ugy dal-szabadság jelszava minden igazi dalárnak, kizárva minden politikát és nemzetiségi surlódást. Ugy hisszük a lapírdalom inkább van hivatva az ily egyleteknek nemes céljok elérése tekintetéből segédkezet nyújtani, mint ferde ítéletek által a dalárokat nemes törekvésekben akadályozni s tévútra vezetni.

Ennyi egyszer s mindenkorra az igazság érdekében és a „Hilária“ dalegylet álláspontjának helyes megvilágítása végett.

Ezzel az ügyet befejezettnek tekintjük, a mennyiben elvünk tartja további megtámadások esetében is többé vitába nem bocsátkozni.

A kolozsvári „Hilária“ dalegylet 1871 Deczember 3-án tartott választmányi üléséből.

\*) A közérdekű fölszólalásoknak szánt e rovat alatti közleményekért csupán a sajáthatóság iránt való felelősséget a Szerk.

## Nyiltér\*)

### Idegenek névjegyzéke

a Biasini szállodájában Kolozsvárt, dec. 5-én Boek József zsendár főhadnagy Tordáról, Blumenfeld Ignác ügyvéd M. Váasárhelyről, Kappel József kereskedő N. Váradról, Ignác Károly lelkész B. Hunyadról, Pollák József hadnagy Tordáról, Báner Károly kereskedő, Pestről, Szigeti Odón kereskedő Dézsáról, Kászoni Elek birtokos Dézsáról Horváth József gazdaszt Bethlenből, Klein Mihály kereskedelmi utazó Pestről, Kovács Károly birtokos B. Hunyadról, Dr. Szentpétery János Tordáról, Balázsházi Imre, birtokos Biharból, Zatureczky Gedeon, birtokos N.-Váradról, Rignát József birtokos Felvinczről, Goldstein Mór kereskedő Felvinczről, Veisz Mór kereskedő Felvinczről, Szilágyi Ferencz birtokos N.-Bnyadról.

\*) E rovat alatt közöltékért csupán a sajáthatóság iránt való felelősséget a szerk.

Sz. 470. - 1871.

Elnöki.

**Hirdetmény.**

Tisztelettel értesitem Tordamegye állandó képviselő bizottmányának Tordamegye területén kívül lakó tagjait, miszerint Tordamegye bizottmányi gyűlését **Tordára** nem jöjen év December 18-kára, hanem jelen év **December 28-kára** hívám össze.

Tordán, 1871. December 5-én.

B. KEMÉNY GYÖRGY, főispán.

Sz. 147. 1871.

**Arverezési hirdetmény.**

Egerbegy mezővárosa birtokosága palinka korcsomárlási joga, a birtokosság ujonnan épült vendéglőjével, úgy az ezen vendéglővel egy fedél alatt lévő táncsteremmel együtt, a jövő 1872-ik év január 1-től kezdőleg, három egymásután következő évre **folyó évi december 14-én délelőtt 9 órakor** a városi tanácsteremben haszonbérbe fog adni. Az árverezési feltételek a városi előjárásáig addig is megtekinthetők.

Egerbegy mezőváros birtokosságának 1871 november 30-án tartott gyűléséből.

TOLVAJ JÓZSEF, vár. hadnagy.  
MIHÁLTZ KÁROLY, jegyző.

Sz. 459. 1871.

eln.

**Pályázati hirdetmény.**

A főméltóságú m. kir. belügyminiszterium által megerősített megye szervezési szabályzat alapján, Dobokamegye köztörvényhatósága székhelye Szamosújvár állomási helyre rendezesített:

1 mérnöki ..... 700 ft.  
1 főorvosi ..... 700 " — továbbá a megye alsó és felső körületében, a megye bizottmánya által meghatározandó állomási helyekre:  
egy egy al-orvosi ..... 500—500 ft. és  
" " állat-orvosi ..... 400—400 " végre  
egy okleveles erdőszí ..... 500 forint évi fizetéssel ellátandó állomásokra, ezennel pályázat nyitattik.

Az irt állomásokra pályázni kívánók felhivatnak, miszerint az 1870-ik évi 42. t. cz. 66—67 §§ ban körülírt kellékek birását igazoló okmányaikkal, felszerelt szabályszerűen bejegyzett pályázati folyamodványaikat **folyó évi December 25-ig** hozzán nyújtásuk bé.

Szamosújvár, 1871. December 2-án.

Dobokamegye főispánja B. BÁNFFI DÁNIEL.

**BÁNYAI SÁMUEL**

kolozsvári szöcs-mester,

ajánlja a szöcsmester-ég köréhez tartozó, minden névvel nevezhető

(356) **RUHA-RAKTÁRÁT.** (8—16)

Elfogad akár magán, akár postai úton minden szöcs iparágbeli megrendeléseket, s azoknak a legpontosabb és legjutányosabb árban kiszolgáltatásukat saját felelőssége elvállalásával igéri. Továbbá ajánlja kitűnő **Persianer Bánkban és Tür süvegeit.**

Lakása Kolozsvárt, bel-magyarutca 428 ház szám alatt.

Raktára ugyancsak bel-magyarutca Biasini-ház 442 sz. alatt.

**Czetz J. és Társa**

női és férfi divat Bazárjukban

Kolozsvárt, középutca Folly-ház.

Tisztelettel tudatják, hogy **karácsonyi és új-évi ajándékoknak** kitűnő olesó árak mellett ajánlják szép választéku

női brüner, zerge, muszka-lak, bársony, kesztyű-bőr  
dupla-talpu téli topánait.

**Posztó köntös-kelmék** 2 sing széles 1 frt 30, 1 frt 40, 2 frt., és 2 frt 40 kr. Kesztyűk és pikét parchetek.

Első bécsi butor raktárak nagyszerűleg el van látva

kiházasításhoz szobabeli

**BUTOROKKAL**

is nagyválasztékban, ebédő **nád székek** 2 frt 50, 3 frt., és 3 frt 50 kr.  
**50** frtig menő vásárlásra **24** darab rumburgi zsebkendő ár nélkül adatik.

MANÓ E. tanár svéd királyi

udvari büvész

Pénteken és Szombaton

december 8-ik és 9-ikén

a **REJDEUTÉ TEREM**ben

egy kiváló és helybeli előadó zenekar

között nagy előadást tart

az előadások minden szombat- és minden kedd-

letek nélkül fedetlen asztalok, eddig nem látott

nagy szerkesztéssel adnak elő **MANÓ E.** és egye-

dél és föltünthetetlenül áll-e tőren.

Zárszék 50 kr. Földszint 40 kr.

Karant 20 kr.

Jegyek előre bérthetők **Orbán J.**

szel ir. centráljában.

Kezdeté 7 órakor.

(157)

(12—12)

**Altesti sörben****szenvedőknek.**

Sturzenegger G. sör-írja Herian-

ban, a Svájcban kitűnő hatása következtében,

altesti sör, anya-esetek, és arany-

ér bajokban, a legszámasabb elismerést

arapta. Számos bizonyít any anuit teljes

gyógyulást meg ídült esetekben is.

Bérmes megkeresékre a használati utasi

tás ingyen küldetik meg. Kapható 3 frt 20

kros tégelyben a fevalálónál magánál, valamint

For nagyi F. a Szűz Máriához" ezimzett

gyógyszertára Által Pesten.

(412)

(1—\*)

**Triska Ferencz****zongora****kereskedő****Kolozsvárt.**

Concert-Pianinok ..... 350 frt.

Concert-Flügel ..... 340 frtől 450 frtig

Használt zongorák ..... 100 frttól 280 frtig.

Videki megrendelések a legpontosabban teljesítettnek

Csomagolás darabonként 10 frt.

Jótállás 5 évig.

karácsoni és újévi ajándékok nagy raktára.

**A karácsoni és újévi ajándékok**

bevásárlási időszakának közeledtével bátorkodom tudatni a t. cz. közönséggel, hogy legközelebből üzleti utazás tevéen a **külföldön**, nem mulasztám el az ily ajándékokra nézve is a legterjedelmesebb bevásárlásokat tenni.

Ennek következtében képes vagyok minden **cikkel**, a mit a **bel- és külföld e nemben** fel tud mutatni, szolgálni.

**ÁRU-TÁRLATOM**

**Kolozsvárt, a Nemzeti Szalloda alatt**, mint ez előtt is, szíves megtekintésre készen áll.

Hanem korábbi évek tapasztalatai meggyőződttettek arról, hogy a végső napokban az üzletemben mutatkozó tolongás s a tömeges megrendelések gátolják a minden irányban óhajtott pontos megfelelést, úgy hogy néha csak idő után valék képes a megrendeléseket teljesíteni.

Ennek kikerülése végett felkérem a t. cz. közönséget, hogy **megrendeléseit minél előbb megtenni méltóztassék.** Ez képessé teend, netán valamely hiányzó cikket azonnal megrendelnem, s ideje korán szolgálnom, sőt azon előnyt is nyújtandja, hogy a t. cz. megrendelők, a kívánt cikkeket egyenesen Bécs-, Páris- vagy Londonból fogják kézhez vehetni, s azok valódisága iránt nem maradhat semmi kétségök.

Az **árak**, mint nálam szokás, **határozottak**, de **legjutányosabbak.**

**CSAPÓ SÁNDOR.**

➡ **Bécsi és berlini légszesz-lámpák nagy raktára.** ➡

karácsoni és újévi ajándékok nagy raktára.